

שער עבודת האלהים - פרק י

אמרה הנפש כבר הבינותי מאמרך והקשבתי לכל מה שזכרת ואני מתחננת אל כבודך שתבאר לי המקומות אשר אשתמש בהם במשובח ובמגונה במדותי אשר בהשתמשי בהם שם ישבחוני עליהם ויודו שמושי בהם

אמר השכל מדותיך רבות אזכיר לך מהם מה שנודמן לי בקצרה והוא שבמדותיך שתי מדות הם השמחה והאבל והם זה כנגד זה ואופני השמוש בשמחה כשתבטחי בהנאה קיימת תמיד ולא תתערב כה תוגה ולא יארע לך פגע התירי המדה הזאת אבל מקום השמוש באבל כי יפגשך דבר מצער קיים תמיד ואין בך יכולת לדחותו ולא פנים להתפרד ממנו התירי ג"כ מדת האבל והשתמשי בה ובכלל מדותיך שתי מדות והם המורא והתקוה. ומקום המורא שתהיה בענין שמביא אל הענין שיצערך ולא תהיה לך אחריתו טובה ואין בך כח ויכלת לדחותו מעליך אך מקום התקוה שתשתדלי בהקדמות המביאות הטובה אליך ומחייבות לך הנעימות מבלי מונע שימנע מהם ולא דבר שיבדיל בינך וביניהם בעשות המצות שצוה האל לעשותו מפני טוב אחריתו. ובכלל מדותיך שתי מדות הגבורה והמורך ומקום השמוש בגבורה בפגוע באויבי ה' להלחם בס' וסבול כל עצב וכל נסיון ברצון הבורא יתעלה ורצון חסידיו כמ"ש (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ואמר (שם קמא) יהלמני צדיק חסד ויכחיני. אך מקום המורך בפגוע באוהבי ה' שלא להלחם בס' ובאנשי עבודתו ושתתאחרי מעמוד כנגד מוכיחך במה שיש בו טובתך כמ"ש (מלכים ב כב) יען רך לבבך ותכנע מפני ה'. ובכלל מדותיך שתי מדות הבשת והעזות ומקום הבשת בהמרות המטיב לך בטובתו על פניו ובין ידיו ובהוכיחו אותך בעדיו הטובים והרעים ופגיעת נביאיו כמ"ש (יחזקאל מג) בן אדם הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם וגוי' ואמר (עזרא ט) אלהי בושתי ונכלמתי וגוי' ומקום מדת העזות בפגיעות הרשעים ואנשי העבירות והחולקים על האמת ולצוות בחסד ולהזהיר מן הגנות ולהוביש החוטאים ולהוכיח הקטנים והגדולים כמ"ש (ישעיה נ) שמתני פני כחלמיש וגוי'. וכן שתי מדות הכעס והרצון ומקום הכעס בנטות מדרך האמת ומדין הצדק והגברת השקר על האמת ואנשיו ומקום הרצון בהפיל כל הדברים על אופניהם ובהניחם על מכוניהם ובלכת בדרכי האמת בהם

וכן שתי מדות הרחמים והאכזריות מקום הרחמים על הדלים והעניים והחולים והפורשים מן העולם ומי שאינו מכיר אופני טובותיו ומי שאינו יודע להנהיג עצמו והאסור ביד אויבו ומי שפקד טובה רבה והמתחרט על עונותיו והבוכה על מה שעבר מחטאיו מיראתו את עונש האלהים ומקום האכזריות בהפרע מן הרשעים והנקם מן המשחיתים בארץ כמ"ש הכתוב (דברים יט) לא תחוס עינך עליו וגוי'. וכן שתי מדות הגאווה והענות מקום הגאווה והגובה כשתפגעי בכופרים באלהים ובנוטים מעליו אל תשפלי ואל תכנעי להם שלא תראי כמצדקת אותם ונוטה אחר דעותם המשחיתות אך התירי מדת הגאווה והגובה המורה על הפך דעתם ומעוט רצונך בהם כאשר ידעת מענין מרדכי והמן ומקום השמוש בעונה בפגיעתך אדם חסיד ונבר וירא אלהים וחכם בתורתו ומתעסק בעבודתו ומי שיש לו עליך טובה וחסד ואת חייבת לגומלו עליה כל שכן מי שגדלו ועצמו טובותיו מגמולך עליהם. וכן שתקחי הדין לאלהים מעצמך כמ"ש (ויקרא כו) או אז יכנע לבבם הערל וגוי'. וכן שתי מדות האהבה והשנאה מקום האהבה למי שמסכים עמך על עבודת האלהים ועל מי שישמחך באחרית ענינך ומקום השנאה למי שעובר על רצון האלהים ועמד כנגד אנשי האמת והביאך אל מה שמקציף בוראך כמ"ש (משלי כח) עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו בס'. וכן שתי מדות הנדיבות והכילות

ומקום הנדיבות לשום כל דבר במקומו ולתת לכל בעל מדה חמודה מן הממון והחכמה כפי מה שראוי לו כמ"ש (שם ג) אל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך לעשות ואמר (שם ה) יפוצו מעינותיך חוצה ומקום הכילות על האכזרים והפתאים ומי שאינם מכירים את עצמם ולא ערף הטובה עליהם כמ"ש (שם ט) יוסר לך לוקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו ואמרו ז"ל כל העושה טוב למי שאינו מכירו כאלו זורק אבן למרקוליס. וכן שתי מדות העצלה והחריצות מקום השמוש בעצלה בתאות הבהמיות אשר הנאותיהם חולפות מן האדם וישאר עליו חרפתם בעוה"ז וענשם לעוה"ב. ומקום החריצות בהנאות הרוחניות וממעשים שמתכוונים בהם להגיע אל רצון האלהים יתברך כמ"ש דוד ע"ה (תהלים קיט) חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך. ומה שזכרתי בשער הזה די לבוחר בדרך הישרה ומבקש האמת לעצמו וחפץ בחכמה למענה והאל יפק אותנו אל דרכי עבודתו ברחמי אמן

נשלם שער השלישי בעזרת השם יתברך

שער הבטחון

בבטחון על האלהים יתברך לבדו

אמר המחבר מפני שקדם מאמרנו בחיוב קבלת עבודת האלהים ראיתי להביא אחריו מה שהוא צריך יותר מכל הדברים לעובד האלהים יתברך והוא הבטחון עליו בכל דבריו בעבור מה שיש בו מן התועליות הגדולות בענין התורה ובענין העולם

ותועלותיו בו בתורתו מהן מנוחת נפשו ובטחונו על אלהיו יתברך כמו שהעבד חייב לבטח על אדוניו מפני שאם איננו בוטח באלהים בוטח בזולתו ומי שבוטח בזולת יי מסיר האלהים השגחתו מעליו ומניח אותו ביד מי שבטח עליו ויהיה כמי שנאמר בו (ירמיה ב יג) כי שתיים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור מים חיים לחצב להם בארות נשברים ואמר (תהלים קו כ) וימירו את כבודם בתבנית שור אכל עשב ואמר הכתוב (ירמיה יז ז) ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו ואמר (תהלים מ ה) אשרי הגבר אשר שם יהוה מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כזב ואמר (ירמיה יז ה) ארור הגבר אשר יבטח באדם ושם בשר זרעו ומן יהוה יסור לבו

ואם יבטח על חכמתו ותחבולותיו וכח גופו והשתדלותו ייגע לריק ויחלש כחו ותקצר תחבולתו מהשיג חפצו כמו שאמר הכתוב (איוב ה יג) לכד חכמים בערמם ואמר (קהלת ט יא) שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם ואמר (תהלים לד יא) כפירים רשו ורעבו ודרשי יהוה לא יחסרו כל טוב